

Telt ieder kind?

Kinderarbeid wereldwijd

ILO (2002), *Every child counts. New Global Estimates on Child Labour*. Geneva, ILO, 48 p.

In april 2002 haalde de International Labour Organisation (ILO) de krantenkoppen met haar tweede rapport over kinderarbeid in de wereld. Het rapport, 'Every Child Counts. New Global Estimates on Child Labour' doet, ondanks de opsomming van definities en tabellen, toch even schrikken: anno 2000 zijn wereldwijd 351 700 000 kinderen tussen 5 en 17 jaar economisch actief. Bijna 70% hiervan valt onder de strikte ILO-definitie van kinderarbeid.

Economische activiteit, kinderarbeid, gevaarlijke kinderarbeid, arbeid in meest ongunstige omstandigheden

Kinderarbeid blijkt een begrip dat vele ladingen dekt. Om de impact van de cijfers beter te kunnen plaatsen is het wellicht niet oninteressant om eerst na te gaan hoe de ILO bij de begripsafbakening is tewerk gegaan. De Verenigde Naties beschouwen iedereen jonger dan 18 jaar als een kind. Omdat algemeen wordt aanvaard dat kinderen onder de 5 jaar te jong zijn om te werken (al zijn er toch enkele gevallen van uitbuiting of misbruik van kleuters bekend), bekijkt de studie de leeftijdsgroep 5-17 jaar. Het begrip '*werk*' wordt gedefinieerd als economische activiteit en omvat zowel marktproductie (betaald werk) als sommige soorten niet-marktproductie (niet-betaald werk), inclusief de productie van goederen voor eigen gebruik. Een voorbeeld brengt hier allicht verduidelijking. Kinderen die on-

betaald aan de slag zijn in een marktgerichte onderneming van een familielid (uit hetzelfde huishouden) worden beschouwd als economisch actief, net als kinderen die als huisbediende werken in een ander huishouden. Kinderen die daarentegen ingeschakeld worden in het eigen huishouden worden niet meegerekend bij de economisch actieve bevolking. Zodra een kind één uur aan het werk was in de loop van de referentieweek wordt het als werkzaam beschouwd.¹

Binnen de algemene afbakening van economisch actieve kinderen heeft de ILO 2 subcategorieën gecreëerd: kinderarbeid en gevaarlijke kinderarbeid. Hiernaast is er nog een 'buiten categorie'. Deze omvat de groep kinderen actief in de meest ongunstige omstandigheden. Hier gaat de ILO omzichtig te werk met enkele voorzichtige schattingen. Daarom worden deze cijfers ook bewust los van de andere cijfers voorgesteld.

Bij de afbakening in categorieën laat ILO zich leiden door de noodzaak en dringendheid van afschaffing. Een economische activiteit uitgevoerd door kinderen maar niet als ILO-kinderarbeid geklasseerd, berokkent de kinderen geen schade en hoeft dan ook niet noodzakelijk worden afgeschaft. Naast de jobinhoud of -omstandigheden, wordt ook de leeftijd in rekening gebracht als criterium. Zo kan een licht werk, uitgevoerd door een

8-jarige en als kinderarbeid geklasseerd, het label 'kinderarbeid' verliezen wanneer de uitvoering gebeurt door een 13-jarige. *Kinderarbeid* omvat alle kinderen tussen 5 en 15 jaar die economisch actief zijn, behalve de 12-14-jarigen die licht werk uitvoeren gedurende minder dan 14 uur per week. Hierbij komen dan nog de 15-17-jarigen die worden ingezet in gevaarlijke kinderarbeid. In 2000 ging het in totaal om 245 miljoen kinderen wereldwijd. Meer dan 170 miljoen van deze kinderen is in een vorm van *gevaarlijke kinderarbeid* tewerkgesteld. Het gaat hier om arbeid die het welzijn, de gezondheid of de geestelijke ontwikkeling van de kinderen in gevaar kan brengen. Voorbeelden zijn overdreven werkdruk, fysieke arbeidsomstandigheden, arbeidsduur. Ten slotte moeten zo'n 8,4 miljoen kinderen al aan de slag in *meest ongunstige omstandigheden*. Het betreft hier zeer precare en illegale situaties als kinderhandel, slavernij, inzet in gewapende conflicten, prostitutie en pornografie.

Regionale spreiding

Anno 2000 waren wereldwijd zo'n 352 miljoen kinderen tussen 5 en 17 jaar *economisch actief*. Zoals in vorige paragraaf al werd verduidelijkt, gaat het hier wel om een ruime begripsafbakening, die ook lichte jobs van 'oudere' kinderen omvat. Daarom focussen we in dit samenvattend artikel op de 5-14-jarigen. Met uitzondering van de 11-14-jarigen die minder dan 14 uur per week werken, gaat het in deze leeftijdscategorie immers ook stevast om kinderarbeid tout court. De jongsten onder deze kinderen, tussen 5 en 9 jaar, worden meestal onbetaald ingezet in het familie(landbouw)bedrijf. Het betreft zo'n 73 miljoen kinderen, 12% van het totaal aantal kinderen op deze leeftijd. Het aandeel economisch actieve kinderen neemt fel toe wanneer we de 10-14-jarigen in aanmerking nemen. In deze groep is bijna 1 op 4 aan het werk en gaat het al vaker om een betaalde activiteit buiten de landbouwsector (tabel 1).

Een opsplitsing naar geslacht leert dat kinderarbeid geen onderscheid maakt tussen jongens en meisjes: ze moeten in gelijke mate aan het werk. Enkel in de oudste leeftijdsgroep van 15-17-jarigen is sprake van een klein verschil van enkele procentpunten (44,1% van de jongens op die leeftijd is aan 't werk tegenover 40,7% van de meisjes).

Per leeftijdsgroep en per regio in de wereld geeft de tabel ook weer hoeveel kinderen er aan het werk zijn, zowel in absolute als in relatieve cijfers. Azië en sub-Sahariaans Afrika spannen de kroon. Numeriek overtreft Azië, met 127 miljoen 5-14-jarigen aan het werk. Maar wanneer we ook het *aan-deel* kinderen dat wordt ingezet in kaart brengen, moet sub-Sahara zeker niet onderdoen: bijna een derde van alle 5-14-jarige kinderen in deze streek is economisch actief. Bij de zeer jonge kinderen (5-9 jaar) loopt het relatieve cijfer zelfs op tot één op vier. Ten slotte stippen we nog even de 'ontwikkelde' landen aan, waar ook nog steeds 2,5 miljoen kinderen (5-14 jaar) actief zijn, zo'n 2% van de leeftijdsgroep.

Kinderarbeid

Bijna 70% van de economisch actieve kinderen valt onder de categorie *kinderarbeid*. Tabel 2 toont hoe het percentage oploopt naarmate de leeftijdsgroep jonger is. Per definitie vallen alle kinderen jonger dan 12 onder kinderarbeid, maar ook drie vierden van de economisch actieve kinderen tussen 12 en 14 jaar en twee vijfden van de 15-17-jarigen moeten dermate werken dat sprake is van kinderarbeid. Schrijnender wordt het nog als blijkt dat de helft van de economisch actieve kinderen zelfs in *gevaarlijke kinderarbeid* aan de slag is. Het gaat wereldwijd om 170 miljoen personen, waarvan 60,5 miljoen niet eens de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt.

Opnieuw halen we het verschil tussen jongens en meisjes aan. In tegenstelling tot de totale economisch actieve kinderopopulatie blijkt dat bij de groep kinderarbeid, en meer nog bij de groep gevaarlijke kinderarbeid, jongens vaker moeten werken dan meisjes.

Ten slotte is er nog de categorie *meest ongunstige arbeidsomstandigheden*. Tabel 3 geeft een beeld van de situatie wereldwijd. Het spreekt voor zich dat deze illegale situaties zich niet zomaar netjes in officiële statistieken laten gieten. De ILO gaat dus uit van schattingen en wijst er hierbij op dat het om minimumcijfers gaat: cijfers die onbetrouwbaar lijken, worden niet in de schattingen opgenomen en er worden geen extrapolaties gemaakt, noch tussen landen onderling, noch in de tijd. De schattingen

Tabel 1.

Economisch actieve kinderen naar leeftijd en regio (Wereld, 2000).

	Kinderen	Economisch actieve kinderen	Ratio
(n x 1000)	(n)	(n)	(%)
5-9 jaar			
Ontwikkelde landen	59 600	800	1,4
Transitie-landen	27 700	900	3,1
Azië, Stille Oceaan	335 400	40 000	12,3
Latijns-Amerika, Caraïben	54 400	5 800	10,6
Afrika – Sub-Sahara	88 800	20 900	23,6
Midden Oosten, Noord-Afrika	44 200	4 800	10,8
<i>Totaal 5-9 jaar</i>	<i>610 100</i>	<i>73 200</i>	<i>12,0</i>
10-14 jaar			
Ontwikkelde landen	59 400	1 700	2,8
Transitie-landen	34 700	1 500	4,2
Azië, Stille Oceaan	329 700	87 300	26,5
Latijns-Amerika, Caraïben	53 700	11 600	21,5
Afrika – Sub-Sahara	78 100	27 100	34,7
Midden Oosten, Noord-Afrika	43 700	8 600	19,6
<i>Totaal 10-14 jaar</i>	<i>599 300</i>	<i>137 800</i>	<i>23,0</i>
Totaal 5-14 jaar	1 209 400	211 000	17,4
15-17 jaar			
Ontwikkelde landen	36 700	11 500	31,3
Transitie-landen	20 600	6 000	29,1
Azië, Stille Oceaan	179 500	86 900	48,4
Latijns-Amerika, Caraïben	31 200	10 300	35,0
Afrika – Sub-Sahara	40 300	18 100	44,8
Midden Oosten, Noord-Afrika	23 700	7 500	31,8
<i>Totaal 15-17 jaar</i>	<i>332 000</i>	<i>140 300</i>	<i>42,3</i>
Totaal 5-17 jaar	1 541 400	351 300	22,8

Bron: ILO.

Tabel 2.

Overzicht van economisch actieve kinderen naar leeftijd en naar soort arbeid (Wereld, 2000).

(n x 1000)	Economisch actief (n)	Kinderarbeid		Gevaarlijke kinderarbeid	
		(n)	(%)	(n)	(%)
5-11	109 700	109 700	100,0%	60 500	55,2%
12-14	101 100	76 600	75,8%	50 800	50,2%
15-17	140 900	59 200	42,0%	59 200	42,0%
<i>totaal</i>	<i>351 700</i>	<i>245 500</i>	<i>69,8%</i>	<i>170 500</i>	<i>48,5%</i>

Bron: ILO.

spreken van nog eens 8,4 miljoen kinderen (bovenop de 170 miljoen kinderen die gevaarlijke kinderarbeid verrichten). De 1,2 miljoen verhandelde kinderen worden niet in dit totaal opgenomen om dubbelstellingen te vermijden. Vaak komen verhandelde kinderen immers terecht in één van de andere categorieën. Verhandelde jongens worden vooral ingezet in dwangarbeid, criminaliteit en drugshandel, meisjes zijn meer slachtoffer van seksuele uitbuiting of moeten aan de slag als dienstmeid.

Tabel 3.

Schatting van het aantal kinderen in meest ongunstige arbeidsomstandigheden (Wereld, 2000).

(n x 1000)	
Verhandelde kinderen	1 200
Kinderen in dwangarbeid	5 700
Kinderen in gewapende conflicten	300
Kinderen in prostitutie en pornografie	1 800
Kinderen in clandestiene activiteiten	600
<i>Totaal**</i>	<i>8 400</i>

* Wanneer geen gegevens voor 2000 beschikbaar waren, werden de meest recent beschikbare gebruikt. Geen enkel cijfer is ouder dan 3 jaar.

** totaal zonder 'verhandelde kinderen' om dubbelstellingen te vermijden.

Bron: ILO.

Caroline Vermandere
Steunpunt WAV

Noot

1. De gegevens zijn verzameld op basis van (bestaande of hiertoe georganiseerde) enquêtes onder de bevolking in 29 landen: Azerbeidzjan, Bangladesh, Bolivia, Brazilië, Cambodja, Colombia, Costa Rica, Egypte, El Salvador, Filippijnen, Ghana, India, Kameroen, Kazakstan, Kenia, Mauritanië, Mexico, Namibië, Nigeria, Oekraïne, Pakistan, Paraguay, Portugal, Senegal, Sri Lanka, Turkije, Yemen, Zambia, Zuid-Afrika. Het afnamejaar van deze enquêtes varieert van land tot land, tussen 1994 en 2000. De gegevens werden op basis van de bevolkingsgroei geëxtrapoleerd naar het jaar 2000.